

N:o 4.

Af Herr **Ekström**: *Om ändring af gällande föreskrifter rörande fjerdingmansinrättningen.*

Under förmälan hurusom de många och olikartade åligganden, hvilka, i anseende till de alltmera invecklade samhälls- och rättsförhållandena, tillhörde fjerdingmansbefattningen, ej allenast gjorde densamma i allmänhet särdeles besvärlig, utan jemväl omöjlig att personligen utöfva för den del af allmogen, som saknade erforderlig färdighet i skrifning och räkning, förklarade Rikets vid 1850—1851 årens riksdag församlade Ständer sig anse nämnde besvär desto hellre böra, likasom andra för kommunen gemensamma åligganden, drabba dess jord- och fastighetsinnehafvare i allmänhet med flere, som befattningen åsyftar upprätthållandet af ordning och säkerhet inom kommunen, samt att denna af rättvisa och billighet påkallade lindring vid utgörandet af ifrågavarande besvärliga befattning alltså lämpligast kunde åstadkommas, om ett sådant åliggande utsträcktes ej allenast till den jord, som hittills varit derifrån undantagen, dock med befrielse för boställen, utan ock till de å landet anlagda fabriker och andra verk, äfvensom till de derstädes bosatta och borgerlig rörelse idkande handlande. Som likväl ej alla de, hvilka härigenom skulle förpligtas att fjerdingmansbefattningen utöfva, kunde vara i tillfälle att sådant personligen fullgöra, borde tillses, att detta bestyr för dem ej blefve mera betungande, äro för sådana jordegare, hvilka sjelfva kunde befattningen besörja, hvarföre, såsom uttryckligt vilkor för berörde utsträckning af skyldigheten att deltaga i fjerdingmansbestyret borde stadgas, att, innan en sådan skyldighet kunde anses inträda, öfriga inom socknen eller distriktet boende hemmansegare skulle hafva öfverenskommit att en med aflöning försedd fjerdingman komme att för socknen eller distriktet

antagas, helst fjerdingmansbestyret inom en mängd socknar redan besörjdes af personer, försedda med bestämd aflöning.

I enlighet härmed anmälde Rikets Ständer att de för sin del beslutat, att åliggandet att deltaga i fjerdingmansbestyret må, med undantag af de hemman och lägenheter, hvilka vore anslagna till bostäl- len åt civila, militära och ecklesiastika tjenstemän, utsträckas till alla andra hemman af hvad beskaffenhet de vara mån- de, alla skattlagda samt bebyggda och särskildt värde åsatta lägenheter, verk och inrättningar, jemte alla på landet boende och borgerlig rörelse idkande hand- lande, under vilkor att vissa, med bestämd aflöning försedde fjerding- män skulle för socknen eller distriktet antagas, äfvensom att denna aflöning skulle från samtliga ofvannämnda hemman och lägenheter, verk och personer utgå efter samma grunder, som för rätt att deltaga i sockenstämmas öfverläggningar och beslut enligt Kongl. Maj:ts nådiga Förordning den 29 Augusti 1843 funnes stadgad; men att, om frälse-, kronoskatte- samt kronohemmans innehafvare beslutat att fjerding- mansbefattningen borde utöfvas omgångsvis emellan hemmanen, be- styret fortfarande skulle dem sjelfva ensamt åligga; och blef detta Rikets Ständers beslut af Kongl. Maj:t godkänt samt nådig kungö- relse i öfverensstämmelse dermed utfärdad under den 9 Augusti 1851.

Genom Kongl. Kungörelsen den 23 Oktober 1857 förordnades derefter, jemlikt Rikets Ständers derom fattade beslut, att öfver de hemman och lägenheter, hvilka äro anslagna till bostäl- len åt civila, militära och ecklesiastika tjenstemän, böra, der fjerdingmansbefatt- ningen af viss med lön försedd person bestrides, uti fjerdingmannens aflönande, lika med andre i sådant afseende förbundne, deltaga.

Då emellertid fjerdingmansbefattningen, enligt Kongl. Stadgan den 1 Juni 1850, förklarats utgöra ett menighetsbestyr, hvars hand- hafvare åsyftar uppehållande af ordning och säkerhet inom kommunen, samt skyldigheten att bidra till aflönande af fjerdingman, der sådan med viss lön vore antagen, blifvit genom tid efter annan meddelade stadganden utsträckt jemväl till andra kommunens medlemmar, än inne- hafvare af jord, vid hvilket förhållande äfven skyldigheten att deltaga i fjerdingmans aflöning borde såsom en kommunens gemensamma ordningsangelägenhet betraktas, föreslog Kong. Maj:t i nådig propo- sition den 8 December 1865 att, med ändring af Kongl. Kungörelsen den 9 Augusti 1851 och den 23 Oktober 1857, i afseende å fjerding- mans aflöning måtte förklaras, att denna aflöning borde utgöras efter enahanda grund, som för kommunala utskylder i allmänhet vore eller kunde varda föreskrifven; och sedan Rikets Ständer bifallit hvad så-

lunda blifvit af Kongl. Maj:t föreslaget, utfärdades i öfverensstämmelse härmed kungörelse i ämnet under den 20 April 1866.

Oaktadt de åtgärder, hvilka sålunda vidtagits i ändamål att åvägbringa en lämpligare anordning i afseende å sättet för fjerdingmansbestyrets utgörande, bibehålles likväl fortfarande å många orter det gamla sättet att utgöra detsamma omgångsvis eller i tur emellan dertill pligtiga jordegare; men så länge ifrågavarande bestyr på nämnda sätt utöfvas, kan man i allmänhet hos innehafvaren icke förvänta hvarken nit eller erforderlig insigt för fullgörandet af de med befattningen förenade åligganden, och de flesta fjerdingmän af detta slag hafva säkerligen först vid utgången af det år, tjenstgöringsskyldigheten omfattar, möjligen kunnat förvärfva en nödtorftig kännedom i detta hänseende. Vid sådant förhållande kan det biträde kronobetjeningen har att påräkna af fjerdingmännen för utförandet af åtskilliga verkställighetsåtgärder och öfvervakandet af flerehanda ordningsstadgandens efterlefnad icke vara annat än mycket otillfredsställande.

Med uppmärksamheten fäst å detta förhållande aflät Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Vermlands län år 1873 en underdånig framställning i ämnet, deruti Kongl. Maj:ts Befallningshafvande hemstälde, att den i Kongl. Stadgan angående fjerdingmän af den 1 Juni 1850 socknemännen inom hvarje socken eller fjerdingmansdistrikt tillerkända rätt att öfverenskomma om sättet och ordningen för omfördälda åliggandes utgörande skulle upphöra, och dem åläggas att aflöna för längre tid utsedda fjerdingmän. Öfver denna framställning inforrades underdånigt utlåtande från Kongl. Kammarkollegium, efter vederbörande länsstyrelsens hörande; och förklarade Kammarkollegium i det underdåniga utlåtande, som under den 17 Oktober 1873 i ärendet afgafs, att, enär fjerdingmansbefattningens utöfvande turvis föranledde täta ombyten, till följd hvaraf befattningen ofta innehades af ovana och mindre lämpliga personer, Kollegium ej kunde annat än instämna i den af länsstyrelserna *allmänt* uttalade mening om det önskvärda deruti, att befattningen måtte upphöra att vara ett menighetsbestyr, som kan af dertill pligtiga i tur utöfvas, och i stället anförtros vissa för längre tid valda, med bestämd aflöning försedda personer, hvilka till befattningen pröfvas lämpliga.

Denna fråga har emellertid ännu icke vunnit en tillfredsställande lösning; men då det utan tvifvel är af vigt att åt fjerdingmansinstitutionen beredes en sådan utveckling, att densamma må, bättre än i allmänhet nu är förhållandet, kunna motsvara det dermed åsyftade ändamål — att fjerdingsmannen skall utgöra ett biträde åt kronobetjeningen vid utförandet af dem tillkommande åligganden — hvarvid

likväl fjerdingmansinstitutionens egenskaper att vara en kommunal inrättning icke torde böra uppoffras, får jag härmed vördsamt föreslå,

att Riksdagen må för sin del, beträffande sättet och ordningen för utgörandet af fjerdingmansbefattningen, besluta, att inom hvarje socken eller fjerdingmansdistrikt skall finnas viss, för bestämd tid, hvilken icke må understiga tre år, antagen och med aflöning försedd fjerdingman, samt att, i följd häraf, den innehafvare af frälse-, kronoskatte- samt kronohemman, jemlikt nu gällande föreskrifter, tillkommande rätt att besluta, det fjerdingmansbefattningen bör utöfvas omgångsvis emellan hemmanen, skall för framtiden upphöra.

För den händelse hvad sålunda föreslagits vinner Riksdagens bifall, torde i den underdåniga skrifvelse, hvarigenom Riksdagens beslut varder hos Kongl. Maj:t anmäldt, äfven böra framställas en underdånig anhållan om utfärdande af förnyad stadga för fjerdingmän, desto hellre som denna stadga redan genom Kongl. Kungörelsen den 19 Maj 1876 undergått förändring.

Stockholm den 22 Januari 1881.

C. Ekström.
